

DE GEMEENTELIJKE BELEIDSINZET BIJ DE UITBREIDING VAN DE BSO

EINDRAPPORT

Den Haag, 4 september 2008

COLOFON

Projectnummer: 26002

Auteurs: Maarten Sinnema
Boukje Keijzer
Yermo Wever

B&A Centrum voor Beleidsevaluatie
Prinses Margrietplantsoen 87
Postbus 829
2501 CV Den Haag

t 070 - 3029500

f 070 - 3029501

e-mail: info@bagroep.nl

http: www.bagroep.nl

© Copyright B&A Groep 2008.

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

B&A is gevestigd in Den Haag, Deventer, Amsterdam.

08-09-2008 14:07:00

INHOUDSOPGAVE

1	Samenvatting en conclusies	5
1.1	Inleiding	5
1.2	Resultaten	5
1.3	Conclusie	7
2	Inleiding	9
3	Probleemstelling, onderzoeksvragen en plan van aanpak	11
3.1	Inleiding	11
3.2	Plan van aanpak	12
3.2.1	Inleiding	12
3.2.2	Deel 1: Good practices	12
3.2.3	Deel 2: het evaluatieonderzoek	13
3.2.4	Responsverantwoording	15
3.3	Leeswijzer	16
4	Beleidsvoorbereiding	17
4.1	Inleiding	17
4.2	Beleidsvoorbereiding	17
4.3	Samenvatting	20
5	Beleidsresultaat	21
5.1	Inleiding	21
5.2	Inventarisatie van knelpunten	21
5.3	Beleidsresultaat: gemeenten	22
5.4	Beleidsresultaat: kinderopvangorganisaties	23
5.5	Beleidsresultaat: onderwijs	27
5.6	Belemmeringen	28
5.7	Outcome	31
5.8	Samenvatting	32
6	Conclusies	35
6.1	Inleiding	35
6.2	Resultaten per klasse	35
6.3	Conclusie	37
7	Bijlagen	39

1

SAMENVATTING EN CONCLUSIES

1.1

INLEIDING

In dit project is onderzoek gedaan naar de beleidsinspanningen van gemeenten in het terugdringen van de wachtlijsten in de buitenschoolse opvang. Aanleiding voor het onderzoek is een bedrag van 5 miljoen euro dat het Ministerie van OCW aan gemeenten voor dit doel beschikbaar heeft gesteld en bestuurlijke afspraken die OCW met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten over de beleidsinzet van gemeenten op het vlak van de realisering van capaciteit voor buitenschoolse opvang heeft gemaakt. In het onderzoek is gekeken naar de beleidsvoorbereiding, het beleidsresultaat, de ervaren belemmeringen en de gerealiseerde outcome. Een uitnodiging tot deelname aan de enquête (zie bijlagen) is verstuurd aan 262 gemeenten (gestratificeerd naar grootte); de respons lag op 98 (zie verder 3.2: plan van aanpak).

1.2

RESULTATEN

Beleidsvoorbereiding

Intern overleg op het terrein van huisvesting van de bso heeft in 81 procent van de gemeenten plaatsgevonden. Van de responderende gemeenten verklaart 68 procent dat er ook met externe partijen (i.c. onderwijs- en opvangorganisaties) overleg heeft plaatsgevonden. In 44 procent van de gemeenten zou het overleg hebben geleid tot vervolgsafspraken over een gezamenlijke aanpak. Slechts 21 procent kan schriftelijk bewijs aandragen over de gevoerde overleggen en de gemaakte afspraken. Op de items intern en extern overleg en het maken van vervolg afspraken scoren grote gemeenten hoger dan kleine gemeenten

Beleidsresultaat: knelpunteninventarisatie

Van de gemeenten heeft 47 procent inventariserend onderzoek uitgevoerd naar de knelpunten in de huisvesting van bso. Gevraagd naar de aard van de knelpunten noemen ambtenaren:

- Het ontbreken van fysiek-ruimtelijke mogelijkheden om bso te realiseren;
- Het moeilijk kunnen combineren van onderwijs- en opvanghuisvesting;
- Problemen in de inhoudelijke samenwerking tussen onderwijs, opvang en peuterspeelzaalwerk
- De regiefunctie van de gemeente in combinatie met de markt voor opvang

Beleidsresultaat: gemeenten

Van de gemeenten heeft 50 procent afspraken gemaakt binnen de gemeentelijke organisatie om enkele of alle knelpunten aan te pakken en in 52 procent van de gemeenten wordt daadwerkelijk intern actie ondernomen om de knelpunten op te lossen. In slechts 31 procent van de gemeenten heeft de gemeente (weer, evenals vóór de Wet Kinderopvang) de regierol op zich genomen.

Beleidsresultaat: opvangorganisaties

In 45 procent van de gemeenten zijn afspraken gemaakt met opvangorganisaties over de oplossing van enkele tot alle knelpunten. In slechts 15 procent van de gemeenten hadden deze afspraken het karakter van een intentieverklaring of convenant. Desondanks verklaart 66 procent van de ambtenaren dat opvangorganisaties zich voldoende inzetten om knelpunten daadwerkelijk aan te pakken.

Beleidsresultaat: onderwijs

In 52 procent van de gemeenten zijn afspraken gemaakt met basisscholen over de oplossing van enkele tot alle knelpunten. In slechts 12 procent van de gemeenten hadden deze afspraken het karakter van een intentieverklaring of convenant. Desondanks verklaart 54 procent van de ambtenaren dat onderwijsorganisaties zich voldoende inzetten om knelpunten daadwerkelijk aan te pakken.

Belemmeringen

Gevraagd naar de belemmeringen die ondanks de inzet van gemeente, opvang en onderwijs blijven spelen, geven ambtenaren het vaakst de volgende voorbeelden:

- Het ontbreken van fysiek-ruimtelijke mogelijkheden om bso te realiseren;
- Financiële problemen;
- Menskracht binnen de gemeentelijke organisatie;
- De lokale wet- en regelgeving (de modelverordening).

In deze opsomming zien we voor een deel dezelfde punten terugkomen als die naar voren kwamen in de inventarisatie van knelpunten.

Gevraagd naar oplossingen om belemmeringen te overwinnen, worden de volgende voorbeelden genoemd:

- Het integreren van bso in de onderwijshuisvesting en het aanpassen van de modelverordening hierop;
- Een doeluitkering zoals de stimuleringsmaatregelen van een aantal jaren geleden;
- De integratie van bso met onderwijs, de bso dient geen markt te zijn maar een basisvoorziening;
- Een meer flexibele opstelling van de gemeente, meer intern en extern overleg en een grotere inzet van de gemeente in het algemeen met meer financiën en meer menskracht.

Outcome

Ondanks de belemmeringen die spelen blijkt dat er in het recente verleden een groei van de capaciteit van de bso heeft plaatsgevonden. Ambtenaren noemen een groei van gemiddeld 48 procent sinds 1 januari 2007. Dat wil zeggen dat de capaciteit aan bso-plaatsen met bijna de helft is toegenomen. Dit groeipercentage komt overeen met cijfers die door OCW worden genoemd.

Bewijsstukken

Bij zowel beleidsvoorbereiding als -resultaat en outcome blijkt het moeilijk voor beleidsambtenaren om schriftelijke (elektronische) stukken aan te leveren. Slechts 21

procent (bij beleidsvoorbereiding) cq. 26 procent (beleidsresultaat) cq. 21 procent (outcome) van de respondenten geeft aan de antwoorden te zullen staven aan de hand van stukken.

Analyse van alle aangeleverde stukken vond plaats op 29 procent van de respondenten. 71 procent van de respondenten bleek niet in staat is om de aangegeven gemeentelijke beleidsinzet te onderbouwen met stukken. De analyse van de stukken levert ondermeer het inzicht dat 14 procent van de respondenten enkel het kinderopvangregister heeft gemaild, waarmee in ieder geval wel het uitbreidingsresultaat in kindplaatsen kon worden onderbouwd. Slechts 15 procent van de respondenten kon beleidsstukken overleggen, als: een masterplan uitbreiding, een (interne) beleidsnotitie, een intentieverklaring of convenant tussen de gemeente en een of meerdere partijen of tussen partijen onderling.

1.3

CONCLUSIE

Onderhavig onderzoek toont aan dat gemeenten veel hebben gedaan op het vlak van beleidsvoorbereiding en intern en extern overleg. Hierbij kan aangetekend worden dat men in de kleine gemeenten minder met externe partijen (opvang en onderwijs) in overleg is getreden. Het overleg heeft met name in de grotere gemeenten tot beleidsresultaten geleid. In grotere gemeenten hebben inventarisaties van knelpunten plaatsgevonden, heeft de gemeente zich actief ingezet en zijn afspraken gemaakt met zowel opvang als onderwijs. Deze afspraken zijn echter zelden schriftelijk vastgelegd in convenant of intentieverklaring.

Ondanks de genoemde belemmeringen is in de afgelopen jaren de uitbreiding van de capaciteit in de bso gestaag doorgegaan. Ambtenaren noemen een groei van gemiddeld 48 procent sinds 1 januari 2007. Waarbij vermeld dient te worden dat de groei in de grote gemeenten procentueel achterblijft bij die in kleine(re) gemeenten (44% cq. 62% in kleine(re) gemeenten versus 29% cq. 15% in grote(re) gemeenten).

Mede afgaand op het onderzoek gevoerd ten behoeve van de praktijkvoorbeelden, blijkt dat drie redenen doorslaggevend waren voor de inzet van gemeenten:

- *Een gemeentelijke traditie:* gemeenten die van oudsher veel hebben gedaan aan de realisatie van bso-ruimte en een regiefunctie vervullen blijven dit doen of pakken dit weer op.
- *Politiek-bestuurlijke afwegingen:* wanneer een bestuurder vindt dat er gemeentelijke inzet is geboden op dit terrein dan gebeurt dat doorgaans ook.
- *De plaatselijke situatie:* herontwikkeling van wijken, (her)nieuwbouw van scholen en welzijnsvoorzieningen geven gemeenten de mogelijkheid om ruimte voor bso te scheppen.

Deze redenen zijn belangrijker geweest dan de € 5 miljoen die ten behoeve van de extra beleidsinzet van gemeenten op het gebied van huisvesting van de kinderopvang in het Gemeentefonds zijn gestort. Vaak waren ambtenaren niet van dit geld op de hoogte. Hier ligt een taak voor het Netwerkbureau voor ondersteuning van capaciteitsuitbreiding kinderopvang. Dit bureau zal specifieke aandacht besteden aan de rol van gemeenten bij de capaciteitsuitbreiding kinderopvang.

Tot slot maken de cases duidelijk dat gemeenten een veel breder belang hebben met betrekking tot het probleem van de wachtlijsten in de bso. Het gaat daarbij onder andere om:

- De ontwikkeling van brede scholen;
- De harmonisatie van peuterspeelzaalwerk, onderwijs, kinderopvang, buitenschoolse opvang, dagindeling en VVE;
- Het brede jeugdbeleid met aandacht voor schooluitval en jeugdzorg.

In dit licht, en gezien de belemmeringen die ondanks de gemeentelijke beleidsinzet blijven bestaan (zoals het ontbreken van fysiek-ruimtelijke mogelijkheden om bso te realiseren, de lokale wet- en regelgeving, menskracht binnen de gemeentelijke organisatie en financiële problemen) is het verstandig dat het ministerie van OCW per 1 september het nieuwe Netwerkbureau heeft ingesteld. Het Netwerkbureau kan als expertisecentrum aandacht besteden aan de oplossingsmogelijkheden die ambtenaren noemen, zoals:

- Het integreren van bso in de onderwijshuisvesting en het aanpassen van de lokale regelgeving (modelverordening) hiertoe;
- De integratie van bso met onderwijs, peuterspeelzaalwerk en VVE;
- Een meer flexibele opstelling van de gemeente, meer intern en extern overleg en een grotere inzet van de gemeente in het algemeen met meer financiën en meer menskracht.

Ook de dit najaar uit te brengen 'praktische handreiking' van het Waarborgfonds Kinderopvang, de VNG en het VOS/ABB zal de betrokken partijen helpen in het overwinnen van de belemmeringen. Deze handreiking wordt geschreven in opdracht van de Werkgroep Onderwijs en Kinderopvang en gefinancierd door het ministerie van OCW.

2

INLEIDING

Volgens de Taskforce Bestrijding Wachtlijsten Buitenschoolse Opvang (de commissie Bruins), die in de zomer van 2007 door staatssecretaris Dijkema is ingesteld, maken gemeenten het verschil in de bestrijding van wachtlijsten in de buitenschoolse opvang. Door in het reguliere gemeentelijk beleid (onderwijsbeleid, jeugdbeleid en ruimtelijke ordening) specifieke aandacht aan de realisering van ruimte voor buitenschoolse opvang te besteden, zouden gemeenten een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan de terugdringing van de wachtlijsten bso.

Ten einde gemeenten de mogelijkheid te bieden hun organisatie zo in te richten dat vanuit de verschillende beleidsvelden taken rondom opvang samengebracht kunnen worden, heeft het ministerie van OCW eenmalig een bedrag van € 5 miljoen beschikbaar gesteld via het Gemeentefonds. Met de VNG zijn bestuurlijke afspraken gemaakt over de beleidsinzet van gemeenten op het terrein van de huisvesting van de bso. Staatssecretaris Dijkema heeft deze afspraken genoemd in haar brief aan de Tweede Kamer van 18 september 2007 (kamerstukken II, 2007-2008, 28 447/31070, nr. 147). De VNG en OCW zijn daarnaast overeengekomen gezamenlijk een evaluatieonderzoek te laten uitvoeren ten einde na te gaan in welke mate deze beleidsinzet voor juli 2008 feitelijk is gepleegd. De onderzoeksresultaten worden met Prinsjesdag 2008 naar de Tweede Kamer gestuurd.

De VNG heeft deze afspraken met de ledenbrief van 1 februari 2008 ('Ontwikkelingen kinderopvang/peuterspeelzalen/VVE'), de 'Raadgever Wachtlijstproblematiek buitenschoolse opvang'(2008/04-042) en in diverse workshops onder de aandacht van gemeenten gebracht.

Het ministerie van OCW heeft begin juni 2008 aan B&A gevraagd het evaluatieonderzoek op korte termijn uit te voeren. Hiertoe was B&A in staat met dank aan de medewerking van beleidsambtenaren die de enquêtevragen hebben beantwoord en dankzij bestuurders, beleidsambtenaren en directeuren kinderopvang cq. basisonderwijs in de casegemeenten die – op zeer korte termijn – de tijd hebben genomen de onderzoekers te woord te staan en van relevante informatie te voorzien. Collega-adviseurs Ed Buitenhek, Serv Vinders en Peter Verijken hebben geholpen bij het inventariseren van goede praktijkvoorbeelden, waarvoor dank.

In voorliggend rapport wordt verslag gedaan van de resultaten van het evaluatieonderzoek. Deze worden aangevuld met (korte) beschrijvingen van tien praktijkvoorbeelden waarin gemeenten een min of meer actieve rol hebben opgepakt op het terrein van bso.

3

PROBLEEMSTELLING, ONDERZOEKSVRAGEN EN PLAN VAN AANPAK

3.1

INLEIDING

Het evaluatieonderzoek heeft de volgende probleemstelling:

Wat zijn de beleidsinzet en beleidsresultaten van gemeenten tot en met 30 juni 2008 op het terrein van de huisvesting van de bso, wat zijn voorbeelden van 'good practices' en welke belemmeringen komen gemeenten tegen bij het streven naar samenhang tussen de sectoren onderwijs en opvang?

De probleemstelling is onder te verdelen in drie deelvragen:

- A. Wat is de **beleidsinzet van gemeenten** tot en met 30 juni 2008 op het terrein van de huisvesting van de BSO?
- *De beleidsvoorbereiding:*
 - i. Is er aantoonbare samenwerking tussen de ambtenaren van de diverse disciplines binnen het gemeentelijk apparaat?
 - ii. Heeft er resultaatgericht overleg plaatsgevonden tussen gemeenten, kinderopvangorganisaties en basisscholen?
 - iii. Is uitvoering gegeven aan de afspraken uit dit overleg?
 - *De beleidsresultaten:*
 - i. Hebben gemeenten de knelpunten van de huisvesting van BSO geïnterviewd?
 - ii. Hebben gemeenten afspraken gemaakt met kinderopvangorganisaties over de aanpak van wachtlijsten?
 - iii. Hebben gemeenten binnen de eigen organisatie afspraken gemaakt over de aanpak van de wachtlijstproblematiek?
 - iv. Hebben gemeenten zich actief ingezet om de knelpunten ten aanzien van de huisvesting van de BSO op te lossen?
 - v. Hebben gemeenten ruimte voor BSO opgenomen in bestemmingsplannen?
 - vi. Hebben gemeenten gezorgd dat het verlenen van vergunningen sneller en soepeler verloopt?
 - *Beleidsoutcome:*
 - i. Welke concrete resultaten (gerealiseerde kindplaatsen) zijn gerealiseerd of zullen in de nabije toekomst (tot einde 2008) worden gerealiseerd?
 - ii. Welke **voorbeelden van 'good practices'** bestaan er onder gemeenten?
 - iii. Komen gemeenten **belemmeringen** tegen bij het brengen van samenhang tussen onderwijs en opvang?

Ten aanzien van de onderzoeksopzet hebben het ministerie van OCW en de VNG de volgende voorwaarden meegegeven:

- Het evaluatieonderzoek dient plaats te vinden onder een steekproef van tenminste 100 gemeenten;
- De gemeenten moeten representatief zijn naar grootte;
- Het gaat om beleidsvoorbereiding en –resultaten tot en met 30 juni 2008;
- Peildatum is 1 juli 2008;
- De resultaten van het evaluatieonderzoek moeten beschikbaar zijn voor Prinsjesdag 2008.

3.2 PLAN VAN AANPAK

3.2.1 Inleiding

Het onderzoek is in twee delen uitgevoerd. In het eerste deel zijn de voorbeelden van ‘good practice’ gezocht, geanalyseerd en beschreven. In het tweede deel is de daadwerkelijke beleidsevaluatie uitgevoerd. Onder bijna 100 gemeenten is onderzocht welke inzet bij beleidsvoorbereiding en -resultaten is gepleegd, welke belemmeringen gemeenten tegenkomen bij het samenbrengen van de sectoren onderwijs en opvang en welke outcome is gerealiseerd.

Door het onderzoek te ‘knippen’ kon voldoende aandacht worden besteed aan het selecteren, analyseren en beschrijven van good practices. Daarnaast is met de knip voorkomen dat de selectie van good practices de survey onder gemeenten zou belasten. Zodoende wordt met de survey (deel 2) achterhaald wat gemeenten hebben gedaan op het terrein van de realisering van buitenschoolse opvang en wordt met de inventarisatie van good practices (deel 1) gezocht naar (innovatieve) projecten op het terrein van de realisering van buitenschoolse opvang die als voorbeeld voor andere gemeenten kunnen dienen.

3.2.2 Deel 1: Good practices

In het eerste deel is, zoals gezegd, gezocht naar good practices die als voorbeeld kunnen dienen voor andere gemeenten. Een ‘good practice’ is een beschrijving van een succesvol project met bijzondere aandacht voor de aspecten die tot het succes hebben geleid.

Het gaat specifiek om voorbeelden van de succesvolle gemeentelijke beleidsinzet. De geselecteerde gemeenten kunnen op de volgende factoren succesvolle voorbeelden tonen, ter inspiratie van andere gemeenten:

- De wijze waarop de gemeente **interne samenwerking** heeft gerealiseerd;
 - Intragemeentelijke werkgroep;
 - Gezamenlijk budget;
 - Aanstellen programmamanager met bevoegdheden in beide sectoren;
- De manier waarop **externe samenwerking** en afspraken tussen en met opvangorganisaties en schoolbesturen/-directies zijn bewerkstelligd;
 - Instellen intersectorale werkgroep/lokale taskforce onderwijs-opvang;

- Aanpassen lokale wet- en regelgeving (verordening onderwijshuisvesting);
- Beschikbaar stellen budget;
- De wijze waarop **uitvoering** wordt gegeven aan de afspraken, bijvoorbeeld;
 - De inventarisatie van knelpunten;
 - De concrete acties die de gemeente heeft geïnitieerd om ruimte voor opvang te realiseren;
 - Wijzigingen in beleidsprocessen of de lokale regelgeving (bestemmingsplannen, vergunningverlening)
 - Financiële bijdragen;
 - Overige hand- en spandiensten.
- De **knelpunten** die men is tegen gekomen en de wijze waarop die knelpunten tegemoet worden getreden;
 - Culturele verschillen onderwijs-opvang;
 - Verschillen in bekostiging onderwijs-opvang;
 - Ideologische verschillen onderwijs-opvang;
 - Fysiek tekort aan accommodaties;
 - Fysiek tekort aan uitbreidingsmogelijkheden;

De zoektocht richtte zich op voorbeelden van actieve gemeentelijke beleidsinzet. Aspecten als bouwkundige innovatie of nieuwe wijzen van inhoudelijke samenwerking tussen onderwijs en opvang zijn minder van belang; wel de wijze waarop de gemeente deze innovaties heeft gestimuleerd.

De informatie over de projecten is verzameld door middel van de volgende bronnen:

- Interviews met betrokken ambtenaren/bestuurders;
- Interviews met opvangorganisaties en schoolbesturen/-directies;
- Analyse relevante (beleids)stukken.

In dit rapport worden de resultaten van het evaluatieonderzoek (deel 2, zie volgende paragraaf) verdiept met ‘praktijkvoorbeelden’ aan de hand van de kwalitatieve informatie uit het onderzoek naar good practices. De praktijkvoorbeelden worden gebruikt als inhoudelijke illustratie (als *praktijkvoorbeeld*) bij de enquêteresultaten. Daarnaast zullen de good practices in een separate publicatie worden beschreven, waarin zij dienen ter inspiratie voor andere gemeenten.

3.2.3 Deel 2: het evaluatieonderzoek

Voor het evaluatieonderzoek is in overleg met OCW en VNG een vragenlijst opgesteld. Deze is vervolgens elektronisch aan beleidsambtenaren voorgelegd door middel van een survey-onderzoek onder netto 100 gemeenten. Bijzonder aan onze aanpak is dat niet alleen is gevraagd naar de inzet bij beleidsvoorbereiding en –resultaten, belemmeringen en outcome, maar dat daarvoor ook ‘bewijsstukken’ zijn gevraagd. Daarbij gaat het bijvoorbeeld om:

- a. Schriftelijke intersectorale afspraken tussen gemeentelijke sectoren;
- b. Samenwerkingsafspraken of –convenanten tussen gemeenten, onderwijs en opvang;
- c. Overlegverslagen;

- d. Gemeentelijke beleidsnota's;
- e. Raads- en collegestukken;
- f. Subsidiebeschikkingen;
- g. Persberichten;
- h. Enzovoort.

Opbouw vragenlijst

De vragenlijst kende de volgende opbouw (zie bijlage 3 voor de volledige vragenlijst):

- A. De **beleidsvoorbereiding**: de processtappen die de gemeente heeft genomen
 - 1. Wordt op het terrein van de huisvesting van de buitenschoolse opvang binnen uw gemeente samengewerkt met ambtenaren van de diverse disciplines (sociaal en fysiek)?
 - 2. Heeft uw gemeente op het terrein van de huisvesting van de buitenschoolse opvang overleg gevoerd met kinderopvangorganisaties en basisscholen?
 - 3. Zo ja, hoe waren vooraf de reacties vanuit kinderopvangorganisaties en basisscholen op dit extra overleg?
 - 4. Heeft het overleg geleid tot vervolgsafspraken over een gezamenlijke aanpak van gemeente, kinderopvangorganisaties en basisscholen?
 - 5. Heeft u de beschikking over beleidsstukken waaruit de gemeentelijke beleidsvoorbereiding blijkt (beleidsnota's, college- of raadsstukken, intentieverklaringen, intersectorale afspraken, persberichten e.d.)?

- B. Het **beleidsresultaat**: de afspraken die men heeft gemaakt en de concrete acties die men heeft genomen
 - 1. Zijn in uw gemeente de knelpunten in de huisvesting van de buitenschoolse opvang op lokaal niveau geïnventariseerd?
 - 2. Kunt u voorbeelden geven van knelpunten die met de inventarisatie zijn gevonden?
 - 3. Zijn er in uw gemeente afspraken gemaakt om de knelpunten aan te pakken?
 - 4. Heeft uw gemeente zich naar uw mening tot nu toe actief ingezet om de knelpunten daadwerkelijk aan te pakken?
 - 5. Waaruit blijkt die inzet in de praktijk?
 - 6. Zijn voor de aanpak van de knelpunten afspraken gemaakt met kinderopvangorganisaties?
 - 7. Zo ja, wat was de aard van deze afspraken?
 - 8. Hebben kinderopvangorganisaties zich naar uw mening tot nu toe actief ingezet om de knelpunten daadwerkelijk aan te pakken?
 - 9. Zijn voor de aanpak van de knelpunten afspraken gemaakt met basisscholen?
 - 10. Zo ja, wat was de aard van deze afspraken?
 - 11. Hebben basisscholen zich naar uw mening tot nu toe actief ingezet om de knelpunten daadwerkelijk aan te pakken?
 - 12. Heeft u de beschikking over beleidsstukken waaruit het gemeentelijke beleidsresultaat blijkt (beleidsnota's, college- of raadsstukken, intentieverklaringen, schriftelijke samenwerkingsafspraken/conventanten, subsidiebeschikkingen, persberichten, e.d.)?

- C. De **Belemmeringen**: de belemmeringen die men is tegengekomen en de wijze waarop is geprobeerd die weg te nemen
1. Welke belemmeringen ondervindt u op dit moment nog om te komen tot resultaat op het terrein van de huisvesting van de buitenschoolse opvang?
 2. Op welke wijze kunnen deze belemmeringen volgens u tegemoet worden getreden?
- D. De **Outcome**: een inschatting van het aantal kindplaatsen dat n.a.v. de gemeentelijke inzet is gerealiseerd en naar schatting wordt gerealiseerd tot eind 2008
1. Hoeveel extra kindplaatsen zijn er in uw gemeente tot 1 juli 2008 naar schatting gerealiseerd naar aanleiding van de gemeentelijke beleidsvoorbereiding?
 2. Hoeveel extra kindplaatsen verwacht u nog dat in uw gemeente van 1 juli tot einde 2008 naar schatting worden gerealiseerd naar aanleiding van de gemeentelijke beleidsvoorbereiding?
 3. Heeft u de beschikking over beleidsstukken waaruit deze extra gerealiseerde kindplaatsen (zowel tot 1 juli 2008 als tot einde 2008) blijken?

Stappen

De enquête is in de volgende stappen uitgevoerd:

1. Brief van OCW aan een gestratificeerde aselecte bruto steekproef (zie volgende subparagraaf) van 262 gemeenten (100 netto) waarin men wordt uitgenodigd om aan het onderzoek deel te nemen;
2. Betreffende ambtenaar logt in op de website van TNS NIPO met een eigen inlogcode en password;
3. Ambtenaar vult de vragenlijst op de website in;
4. Bij de beantwoording van de onderzoeksvragen naar de beleidsvoorbereiding, -resultaten, belemmeringen en outcome is ook gevraagd naar 'bewijsstukken'. De bewijsstukken worden als elektronische bijlage bij de enquêteantwoorden gevoegd (indien de stukken niet elektronisch beschikbaar waren dan konden zie met de post worden opgestuurd).
5. De antwoorden op de onderzoeksvragen worden door het onderzoeksteam geanalyseerd en de stukken worden op inhoud gescand. Tot slot worden antwoorden en stukken getoetst op congruentie.

3.2.4 Responsverantwoording

B&A heeft een gestratificeerde steekproef getrokken van 262 gemeenten:

- 92 gemeenten met een omvang van 0 tot 25.000 inwoners;
- 99 gemeenten met een omvang van 25.000 tot 50.000 inwoners;
- 42 gemeenten met een omvang van 50.000 tot 100.000 inwoners;
- 29 gemeenten met een omvang van meer dan 100.000 inwoners.

Kijken we naar de respons per inwonersklasse, dan levert dat het volgende beeld op:

Inwonersklasse	steekproef	respons	Respons als %
0-25.000	92	30	33%
25.000 tot 50.000	99	43	43%
50.000 tot 100.000	42	18	43%
100.000+	29	7	24%
Totaal	262	98	34%

De respons was met name laag in kleine (33%) en grote (24%) gemeenten. In de analyse van de enquête maken wij (in eerste instantie) geen onderscheid tussen gemeenten van verschillende inwonersklassen: daarvoor is de celvulling te klein. In hoofdstuk 5, conclusies, zullen we op uitdrukkelijk verzoek van het ministerie van OCW per grootteklasse de resultaten weergeven.

3.3

LEESWIJZER

In de volgende hoofdstukken geven wij de resultaten van het onderzoek weer. In hoofdstuk 3 gaat het om de beleidsvoorbereiding; in hoofdstuk 4 om het beleidsresultaat, de belemmeringen en de outcome. Het laatste hoofdstuk biedt plaats aan de conclusies. In aparte tekstvakken (zoals onderstaand) zullen tussendoor tien praktijkvoorbeelden worden weergegeven van hoe vanuit de gemeente inzet kan worden gepleegd op het terrein van bso.

HOF VAN TWENTE: SAMEN OP ONDERZOEK UIT

De schoolbesturen in de gemeente Hof van Twente hebben de gemeente gevraagd de betrokkenen rondom bso (scholen en opvangorganisaties) uit te nodigen voor een bijeenkomst, waar ieders rol rondom bso besproken kon worden. Van vrijwel alle scholen en opvangaanbieders was de directeur/manager aanwezig. Uit de bijeenkomst volgde het initiatief om een gezamenlijk onderzoek uit te voeren naar behoefte van ouders om gebruik te maken van de (destijds) nieuwe regeling bso. In het behoefteonderzoek werd ondermeer gevraagd naar verwacht gebruik op (welke) dagen, naar welke activiteiten belangrijk worden gevonden en naar het belang van een locatie dichtbij school. Praktische uitvoering van het onderzoek lag bij de gemeente: opstellen van de vragenlijst, maken van het onderzoeksbestand, stellen van de uitnodigingsbrieven (die op de scholen werden uitgereikt aan de kinderen) en het schrijven van de conceptrapportage. Naar aanleiding van de resultaten is overleg gevoerd tussen scholen en opvangorganisaties, waaruit een convenant volgde. Acht maanden na de eerste bijeenkomst is deze in het bijzijn van de verantwoordelijk wethouder (o.a. onderwijs en jeugdbeleid) door de partijen getekend.

4

BELEIDSVOORBEREIDING

4.1 INLEIDING

In dit hoofdstuk bespreken we de resultaten op de vragen over de beleidsvoorbereiding. Het gaat om vragen als: is er intragemeentelijk overleg geweest tussen medewerkers van de zachte (welzijn, onderwijs, opvang) en harde (fysiek, ruimtelijke ordening) sectoren, is er overleg geweest met kinderopvang en onderwijs, enzovoort.

4.2 BELEIDSVOORBEREIDING

1. Wordt binnen uw gemeentelijk apparaat op het terrein van de huisvesting van de buitenschoolse opvang samengewerkt met ambtenaren van de diverse disciplines (sociaal en fysiek)? (n=98)

Antwoord	Percentage
1. Ja	81%
2. Nee	16%
3. Weet niet	3%
Totaal	100%

Uitkomst

In de veruit de meeste gemeenten (81%) wordt overleg gevoerd over de huisvesting van bso tussen ambtenaren van verschillende disciplines.

2. Heeft uw gemeente op het terrein van de huisvesting van de buitenschoolse opvang overleg gevoerd met kinderopvangorganisaties en basisscholen? (n=98)

Antwoord	Percentage
1. ja, zowel met opvangorganisaties als basisscholen	68%
2. alleen met kinderopvangorganisaties	11%
3. alleen met basisscholen	6%
4. nee	11%
5. weet niet	3%
Totaal	100%

Uitkomst

In de meeste gemeenten (68%) is ook overleg gevoerd met zowel opvangorganisaties als basisscholen over de huisvesting van buitenschoolse opvang.

BOXTEL: BREDE BASIS VOOR BREDE SCHOOL

In de gemeente Boxtel is het reeds vanaf 1996 beleid om brede scholen te realiseren. De gemeente stimuleert dit ondermeer door te investeren in uitbreiding en/of vernieuwing van bestaande schoolgebouwen en het bouwen van nieuwe accommodaties. Binnen de gemeentelijke organisatie zijn twee ambtenaren hiermee voornamelijk belast: één met betrekking tot onderwijs- en jeugdbeleid en één met betrekking tot onderwijshuisvesting. Beiden vallen onder de afdeling Burgerzaken en Welzijn, waardoor ze primair te maken hebben met één portefeuillehouder (o.a. Welzijn en onderwijs en jeugdbeleid). In Boxtel vindt, naast bijvoorbeeld het overleg met het onderwijs (het 'oogo') drie maal per jaar het Bestuurlijk Overleg Jeugd en Onderwijs plaats. Op de agenda van dit overleg, onder voorzitterschap van de wethouder, staat ondermeer de breschoolontwikkeling. Sinds begin 2008 wordt, op uitnodiging van de gemeente, ook de kinderopvang in het overleg vertegenwoordigd. Hiermee is in Boxtel een platform ontstaan waar samenwerking tussen onderwijs en kinderopvang (al dan niet in een brede school) op het terrein van bso besproken kan worden. Mede door een aanjagende rol vanuit de gemeente en de gezamenlijke deelname aan het bojo is een setting gecreëerd voor een productieve samenwerking tussen onderwijs en opvangorganisaties op het terrein van bso.

LVO: OP VERZOEKEN VOORBEREID

Ambtenaren van een aantal samenwerkende gemeenten, verenigd in de Landelijke Vereniging van Onderwijsadviseurs (LVO), merkten dat ze – ondanks de formeel afwezige rol van de gemeente – vanuit schoolorganisaties de vraag kregen om ondersteuning en/of medewerking bij de uitvoering van hun plannen met betrekking tot bso. Het zette de ambtenaren ertoe een leidraad 'Kinderopvang in schoolgebouwen' te schrijven. In de leidraad hebben ze vanuit gemeentelijk perspectief benoemd hoe om te gaan met verzoeken van scholen voor verhuur van ruimten aan kinderopvangorganisaties. Ondermeer wordt besproken welke beleidskeuzen bij een verzoek aan de orde zijn. Deze zijn achtereenvolgens: beoordeling of het voorgenomen gebruik zich verdraagt met onderwijs, of verhuur bij 'ruimtelijke leegstand' mogelijk is, of verhuur bij 'volgtijdelijke leegstand' mogelijk is, of aanbouw van ruimte(s) ten behoeve van bso/ kinderopvang mogelijk is en of nieuwbouw van een (brede) school mogelijk is. De leidraad beschrijft ook welke voorwaarden voor toestemming voor verhuur aan de opvangorganisatie worden gehanteerd: de verhuur is niet strijdig met wettelijke bepalingen en verordeningen, de ruimte is op korte termijn niet nodig voor onderwijs, het gebruik veroorzaakt geen schade aan het gebouw en er wordt door de gemeente niet besloten de ruimte te vorderen voor andere maatschappelijke doeleinden. Op moment van schrijven worden door verschillende gemeenten, waaronder Hilvarenbeek en Baarle-Nassau, verzoeken vanuit schoolbesturen aan de hand van de leidraad behandeld.

3. Zo ja, hoe waren vooraf de reacties vanuit kinderopvangorganisaties en basisscholen op dit extra overleg? (n=98)

Antwoord	Percentage
1. overwegend positief	60%
2. overwegend negatief	1%
3. wisselend	15%
4. weet niet	9%
Geen overleg gevoerd	14%
Totaal	100%

Uitkomst

In vrijwel geen enkele gemeente werd negatief gereageerd op de overleggen die door de gemeente zijn geëntameerd ten einde het probleem van de wachtlijsten met opvang- en onderwijsorganisaties te bespreken. Het is wel opvallend dat de reacties in 15 procent van de gemeenten wisselend waren.

4. Heeft het overleg geleid tot vervolgfafspraken over een gezamenlijke aanpak van gemeente, kinderopvangorganisaties en basisscholen? (n=98)

Antwoord	Percentage
1. ja, tussen alle organisaties	44%
2. Ja, maar alleen tussen gemeente en kinderopvang-organisaties	5%
3. ja, maar alleen tussen gemeente en basisscholen	7%
4. nee	27%
5. weet niet	3%
Geen overleg gevoerd	14%
Totaal	100%

Uitkomst

In iets meer dan de helft van de gevallen heeft het overleg geleid tot vervolgfafspraken over een gezamenlijke aanpak, op het totaal aantal gemeenten (inclusief gemeenten waar geen overleg is gevoerd) is dit percentage 44 procent . In 27 procent van de gemeenten heeft het overleg niet geleid tot vervolgfafspraken en in 12 procent van de gemeenten zijn alleen afspraken gemaakt met opvang óf onderwijs.

5. Heeft u de beschikking over beleidsstukken waaruit de gemeentelijke beleidsinzet blijkt (beleidsnota's, college- of raadsstukken, intentieverklaringen, intersectorale afspraken, persberichten e.d.)? (n=98)

Antwoord	Percentage
1. Ja, deze zijn beschikbaar en worden toegestuurd	21%
2. Nee, deze zijn niet beschikbaar	77%
Totaal	100%

Uitkomst

Slechts 21 procent van de gemeenten kan stukken overleggen waaruit de beleidsinzet blijkt. Zie voor een beoordeling van de stukken paragraaf 4.7.

4.3

SAMENVATTING

Intern overleg heeft in 81 procent van de gemeenten plaatsgevonden. Van de gemeenten die meededen aan het onderzoek verklaart 68 procent dat er ook met externe partijen (in casu: onderwijs en kinderopvang) heeft plaatsgevonden. In 44 procent van de gemeenten zou het overleg hebben geleid tot vervolgfafspraken over een gezamenlijke aanpak. Echter, slechts 21 procent kan schriftelijk bewijs aandragen over de gevoerde overleggen en de gemaakte afspraken.

HILVERSUM: EXTRA INZET WAAR NODIG

Startpunt voor de gemeente Hilversum om een actieve rol rondom bso op te pakken, is een vraag geweest vanuit de stuurgroep Kinderopvang, een verband tussen nagenoeg alle basisscholen en de Stichting Kinderopvang Hilversum. Zij vroeg de gemeente, naar aanleiding van een eigen behoefte- en uitbreidingsmogelijkhedenonderzoek, een aantal ruimten ter beschikking te stellen voor (mede)gebruik door bso en enkele uitbreidingsmogelijkheden nader te onderzoeken.

Mede naar aanleiding van een motie van de gemeenteraad is aan het verzoek gehoor gegeven en is een ambtelijke projectgroep opgericht. Deze projectgroep stond onder verantwoordelijkheid van de wethouder Jeugdzaken en bestond uit twee ambtenaren van de Dienst Inwoners (afdelingen Beleid en Beheer & Exploitatie) en een ambtenaar van de Dienst Stad ('ruimtelijke ordening'). Voor de uitvoering en coördinatie van het onderzoek is een extern adviseur ingehuurd. Binnen het onderzoek werden per wijk de volgende aspecten aan de orde gesteld: huidig aanbod van bso, huidige vraag naar bso, uitbreidingsbehoefte per jaar, vraag en aanbod van onderwijshuisvesting, vrijkomende onderwijslocaties, tijdelijk beschikbare onderwijsruimten, uitbreidingsmogelijkheden bij onderwijslocaties, vraag en aanbod binnen welzijnspannen en overige mogelijkheden voor realisatie van bso (bijvoorbeeld in combinatie met sport). Bij het onderzoek werd de stuurgroep Kinderopvang nauw betrokken. Resultaat van het onderzoek was de agendering van een aantal nijpende knelpunten en enkele concrete oplossingsmogelijkheden hiervoor. Vanuit de eigen verantwoordelijkheden is vervolgens gewerkt aan realisatie hiervan.

Daarnaast wil de gemeente, gezien de huidige situatie van schaarste, een halve fte binnen de organisatie vrijmaken om diverse belemmeringen aan te pakken. Hiermee wordt een vast aanspreekpunt gecreëerd voor scholen en opvangorganisaties, worden intern inspanningen verricht om processen te versoepelen (met name met betrekking tot vergunningverlening) en wordt integratie tussen diverse gemeentelijke plannen rondom bso nagestreefd, evenals combinatie van verschillende initiatieven en vraagstukken uit het veld. Dit laatste geschiedt overigens vooral op basis van enthousiasmeren: scholen en opvangorganisaties blijven primair verantwoordelijk voor realisatie van de benodigde capaciteitsuitbreiding. Wel krijgen ze hierin ondersteuning van de gemeente.

5

BELEIDSRESULTAAT

5.1

INLEIDING

Dit hoofdstuk gaat in op de resultaten op de vragen naar het beleidsresultaat. Onder het begrip 'beleidsresultaat' verstaan wij de directe opbrengst bij gemeente, opvangorganisatie(s) en het onderwijs die volgt uit de beleidsinzet. Het gaat om zaken als een inventarisatie van de knelpunten, intentieverklaringen, convenanten en de acties die zijn ondernomen om de knelpunten op te lossen.

5.2

INVENTARISATIE VAN KNELPUNTEN

6. Zijn in uw gemeente de knelpunten in de huisvesting van de buitenschoolse opvang op lokaal niveau geïnventariseerd? (n=98)

Antwoord	Percentage
1. Ja	47%
2. Nee	44%
3. Weet niet	9%
Totaal	100%

Uitkomst

In bijna de helft van de gemeenten zijn de knelpunten in de huisvesting van bso geïnventariseerd.

7. Kunt u voorbeelden geven van knelpunten die met de inventarisatie zijn gevonden? (Open vraag, maximaal drie antwoorden mogelijk)

Respondenten geven – na hercodering van de open antwoorden – de volgende knelpunten op (in volgorde van aantal malen genoemd):

- Fysieke onmogelijkheid om ruimte te vinden voor buitenschoolse opvang op die plekken waar de behoefte groot is (16 maal benoemd);
- Combinatie basisschool en opvang in één gebouw is moeilijk, onderwijs kan ruimte van opvangorganisatie vorderen bij groei aantal leerlingen, ook het gezamenlijk beheer en verdeling kosten geeft problemen (12 keer genoemd);
- De lange wachtlijsten en –tijden (9 keer genoemd);
- Problemen bij meer inhoudelijke samenwerking tussen peuterspeelzaalwerk, buitenschoolse opvang en onderwijs (5 keer genoemd);
- De regiefunctie van de gemeente in combinatie met de markt voor bso en het niet willen verstoren van de concurrentieverhoudingen tussen opvangorganisaties (4 keer genoemd);
- De wens van opvangorganisaties om langere huurperiodes te kunnen aangaan (3 keer genoemd);
- Gemeentelijke regelgeving en bestemmingsplannen (3 keer genoemd);

- Het combineren van onderwijs en bso in één ruimte is moeilijk (3 keer genoemd);
- De kosten voor bso in relatie tot het plaatselijk geringe gebruik waardoor investeringen niet lonend zijn (3 keer genoemd).

Uitkomst

De belangrijkste knelpunten waar de respondenten tegen aanlopen in de huisvesting van bso betreffen: het vinden van geschikte bso-locaties, het combineren van huisvesting onderwijs-opvang, het inhoudelijk samenwerken tussen onderwijs-opvang-peuterspeelzaalwerk en het omgaan met marktpartijen (opvang).

5.3

BELEIDSRISULTAAT: GEMEENTEN

8. Zijn er afspraken gemaakt *binnen* het gemeentelijk apparaat om de gevonden knelpunten aan te pakken? (n=98)

Antwoord	Percentage
1. ja, voor alle gevonden knelpunten	21%
2. ja, voor enkele van de gevonden knelpunten	29%
3. nee, voor geen van de gevonden knelpunten	27%
4. weet niet	23%
Totaal	100%

Uitkomst

In de helft van de gemeenten (50%) zijn binnen het gemeentelijk apparaat afspraken gemaakt om een of meerdere gevonden knelpunten aan te pakken. De overige helft geeft aan dat er geen afspraken zijn gemaakt (27%) of geeft aan het antwoord niet te weten (23%).

9. Heeft het gemeentelijk apparaat zich naar uw mening tot nu toe actief ingezet om de gevonden knelpunten daadwerkelijk aan te pakken? (n=98)

Antwoord	Percentage
1. ja	52%
2. nee	8%
3. te weinig	13%
4. weet niet	27%
Totaal	100%

Uitkomst

In 52 procent van de gemeenten heeft het gemeentelijk apparaat zich naar de mening van de respondent actief ingezet om knelpunten op te lossen. Volgens 21 procent is er te weinig of niets gedaan om de knelpunten op te lossen.

10. Waaruit blijkt die inzet in de praktijk? (meerdere antwoorden mogelijk)
(n=98)

Antwoord	Percentage
1. de gemeente heeft de regierol op zich kunnen nemen	31%
2. ruimte voor BSO is opgenomen in bestemmingsplannen	9%
3. vergunningen worden sneller verleend	8%
4. realisatietrajecten verlopen soepeler	22%
5. anders	49%
6. weet niet	21%

Uitkomst

De inzet van gemeenten blijkt uit het feit dat gemeenten de regierol op zich kunnen nemen (31%) en realisatietrajecten verlopen sneller (22%). Ruimte voor BSO wordt nauwelijks in bestemmingsplannen opgenomen en vergunningen worden niet sneller verleend.

Onder 'anders' verstaan respondenten – na hercodering van de open antwoorden – het volgende:

- In ad hoc overleggen met andere gemeentelijke afdelingen en het onderwijs wordt gekeken hoe knelpunten kunnen worden opgelost (12 keer genoemd);
- Gemeenten besluiten om de realisatie van brede scholen en multifunctionele centra met bso tot beleidsregel te verheffen. Bij de realisatie van nieuwe onderwijs, welzijn of zorgvoorzieningen wordt gekeken naar de mogelijkheid bso bij de nieuwbouw plannen te betrekken (9 keer genoemd);
- Er is een Taskforce of breed overleg ingesteld om knelpunten in de realisering van centra voor bso op te lossen (6 keer genoemd).

5.4

BELEIDSRESULTAAT: KINDEROPVANGORGANISATIES

11. Zijn voor de aanpak van de gevonden knelpunten afspraken gemaakt met kinderopvangorganisaties? (n=98)

Antwoord	Percentage
1. ja, voor alle gevonden knelpunten	17%
2. ja, voor enkele van de gevonden knelpunten	28%
3. nee, voor geen van de gevonden knelpunten	28%
4 weet niet	28%
Totaal	100%

Uitkomst

In 45 procent van de gemeenten zijn afspraken gemaakt met de kinderopvang over de aanpak van enkele of alle knelpunten.

AMSTELVEEN: RUIME EN ACTIEVE ROLOPVATTING

In Amstelveen ligt het gebruik van formele kinderopvang (dagopvang en bso) meer dan twee keer zo hoog als landelijk gemiddeld. Dit vanwege een hoog opgeleide bevolking en het grote aantal tweeverdieners. De hoge vraag en een te laag aanbod heeft in Amstelveen geleid tot forse wachtlijsten – een vraagstuk dat in verschillende overleggen tussen gemeente, kinderopvang en schoolbesturen is besproken. Echter, wegens gebrek aan geschikte locaties lukt het de opvangorganisaties niet om zelf de benodigde capaciteitsuitbreiding te realiseren. Daarom heeft de gemeente Amstelveen uitgesproken zich niet te beperken tot haar formele (terughoudende) rol binnen de markt kinderopvang, maar steun te verlenen aan de aanbieders. Deze rol betekent het aanwijzen van uitbreidingslocaties en nadrukkelijk geen financiering ervan. Na formulering door het college van de ambities met betrekking tot het aantal extra te realiseren groepen op zowel korte als lange termijn, hebben ambtenaren via een viertal stappen de mogelijkheden voor uitbreiding onderzocht: mogelijke toevoeging van extra lokalen voor kinderopvang bij lopende/geplande onderwijshuisvestingsprojecten, mogelijkheden binnen bestaande accommodaties (maatschappelijk vastgoed, scholen, sportverenigingen), mogelijkheden in leegstaande kantoorlocaties (niet kansrijk bevonden vanwege weerstand vanuit de opvangsector en gebrek aan buitenruimte) en een geautomatiseerde selectie op open locaties in eigendom van de gemeente, die mogelijk geschikt zijn voor tijdelijke bouw. Vervolgens zijn de gevonden aangrijpingspunten gecommuniceerd naar de opvangorganisaties. In enkele gevallen is de gemeente in overleg gegaan met betrokken partijen hoe (mogelijke) knelpunten kunnen worden overwonnen. Zo wordt intern het belang van de capaciteitsuitbreiding benadrukt (bijvoorbeeld bij de afdeling Vergunningen) en wordt het bestemmingsplan gewijzigd (ten gunste van tijdelijke huisvesting op onbebouwd gebied dat is gereserveerd voor infrastructuur).

EERSEL: BASISVOORZIENING INCLUSIEF OPVANG

Wintelre is een van de vijf kleine kernen in de gemeente Eersel. Het dorp heeft een gemeenschapshuis met basisschool, peuterspeelzaal, gymzaal en sportpark, maar het behoud staat onder druk. De Eerselse gemeenteraad heeft in 2007 uitgesproken het gemeenschapshuis als basisvoorziening te willen behouden en te vernieuwen tot multifunctionele accommodatie (MFA). Na het tekenen van een intentieovereenkomst eind 2007, ging een projectgroep met betrokken partijen (de toekomstige participanten) van start. Namens de gemeente namen de verantwoordelijk wethouder (Maatschappelijke en Sociale Zaken) en de ambtelijk projectleider zitting. Zij konden ondermeer een recente Jeugdnota en Welzijnsnota onder de arm meenemen, met het uitgangspunt dat de jeugd in Eersel over goede voorzieningen dichtbij huis beschikt. De betrokken partijen zagen wel wat in het idee van de gemeente om ook kinderopvang te realiseren in de MFA. Ouders hoeven dan niet meer speciaal om te rijden voor de dag- of buitenschoolse opvang. In de toekomst kan de opvang ook gemakkelijker gecombineerd met het peuterspeelzaalwerk worden aangeboden. De kinderopvangorganisatie maakt daarom ook deel uit van het samenwerkingsverband. In 2009 gaat er gebouwd worden. Met Wintelre als voorbeeld is de gemeente is nu ook voor de andere kernen en het dorp Eersel bezig om samenwerkingsverbanden, met kinderopvang, aan te gaan voor vernieuwing van de gemeenschapshuizen.

12. Zo ja, wat was de aard van deze afspraken? (n=98)

Antwoord	Percentage
1. intentieverklaring door kinderopvangorganisaties	2%
2. gezamenlijke intentieverklaring van gemeente en kinderopvangorganisaties	3%
3. resultaatgerichte afspraak (convenant) tussen gemeente en kinderopvangorganisaties	10%
4. anders	29%
5. weet niet	1%
Geen afspraken	55%
Totaal	100%

Uitkomst

In slechts 15 procent van de gemeenten is er volgens de respondenten een intentieverklaring of resultaatgerichte afspraak gemaakt met de kinderopvang. In 29 procent van de gemeenten is de aard van de afspraak 'anders'. Daarbij wordt wel vaak gewezen op 'op resultaat gerichte afspraken'. Nieuwe aspecten, genoemd onder 'anders', zijn:

- Gezamenlijke visie over onderwijs en opvang;
- De evaluatie van pilots;
- Het betrekken van opvang in het integraal huisvestingsprogramma.

13. Hebben kinderopvangorganisaties zich naar uw mening tot nu toe actief ingezet om de knelpunten daadwerkelijk aan te pakken? (n=98)

Antwoord	Percentage
1. ja	65%
2. nee	0%
3. te weinig	8%
4. weet niet	27%
Totaal	100%

Uitkomst

Organisatie voor buitenschoolse opvang hebben zich volgens 65 procent van de respondenten actief ingezet om de knelpunten daadwerkelijk aan te pakken. Geen enkele respondent stelt dat opvangorganisaties niets hebben gedaan. Volgens 8 procent van de gemeenten was de inzet te weinig.

DEN HAAG: KRACHTIGE SAMENWERKING

Medio 2007 heeft de Haagse wethouder Onderwijs, Jeugdzaken en Sport een '8-puntenplan' ter uitbreiding van de bso uitgebracht. Eén van de punten betrof het installeren van een gemeentelijke Taskforce BSO, waarin vijf kinderopvangorganisaties (mét ambtelijke ondersteuning) zitting namen. Opdracht aan de Taskforce was om op korte termijn vooral praktische adviezen te formuleren, gericht op de Haagse situatie en om de bso snel te laten groeien. De Taskforce adviseerde ondermeer een meerjarenconvenant tussen onderwijs, kinderopvang en gemeente af te sluiten. Ter voorbereiding daarop en ten behoeve van een gezamenlijke visieontwikkeling is een studiereis georganiseerd waaraan, naast de wethouder, vertegenwoordigers van schoolbesturen en kinderopvangorganisaties deelnamen. Andere punten uit het 8-puntenplan van de wethouder hadden betrekking op: het meebouwen van kindercentra bij nieuwbouw van basisscholen, onderzoek naar versoepeling van beleidsregels bso, het goed onderzoeken van wachtlijsten en het geven van extra ondersteuning bij het vinden van uitbreidingslocaties in de Vinexlocaties. Inmiddels hebben de scholen in de Haagse Vinexlocaties het aanbod gekregen dat in kaart wordt gebracht welke capaciteitsuitbreidingen bso gepland staan en welke uitbreidingen (met name in de scholen) op korte termijn mogelijk zijn. De genoemde werkzaamheden zijn ambtelijk voornamelijk opgepakt door twee ambtenaren: de één is ondermeer belast met de handhaving van de kwaliteit van de kinderopvang (en tot de invoering van de Wet Kinderopvang in 2005 belast met kinderopvangbeleid), de ander ondermeer met de bredeschoolontwikkeling.

BOSKOOP: KANSEN CREËREN OP KORTE TERMIJN

Voorjaar 2008 geeft één van de kinderopvangorganisaties in de gemeente Boskoop aan dat er in Boskoop Oost per 1 januari 2009 een wachtlijst voor de bso zal bestaan. In dezelfde periode bezint de gemeente zich over het perspectief van één van de gemeentelijke accommodaties in de betreffende wijk. Wanneer de gemeente tevens middels een spoedaanvraag van één van de drie basisscholen in de wijk te horen krijgt dat een dertiende lokaal nodig is, besluit ze de vraagstukken gecombineerd aan te pakken. De ambtelijke behandeling van de vraagstukken is in handen van de beleidsambtenaar die binnen de gemeentelijke organisatie ondermeer belast is met onderwijs, kinderopvang en accommodatiebeleid. Ze brengt de kinderopvang en de betrokken scholen bij elkaar, waarna de partijen het initiatief nemen om met elkaar op zoek te gaan naar een kortetermijnoplossing voor zowel de benodigde capaciteitsuitbreiding voor de bso als een noodvoorziening voor de basisschool. Een leegstaand lokaal in één van andere scholen wordt als tijdelijke huisvesting beschikbaar gesteld aan de basisschool. Na schooltijd en in de schoolvakanties dient het lokaal als locatie voor de bso. Daarnaast start onder leiding van de gemeente na de zomer 2008 een traject om voor de wijk te komen tot een gezamenlijke huisvesting van voorzieningen voor de middellange termijn, waarin in ieder geval plaats zal zijn voor kinderopvang, peuterspeelzaalwerk en de voor het onderwijs benodigde extra lokalen.

5.5

BELEIDSRÉSULTAAT: ONDERWIJS

14. Zijn voor de aanpak van de gevonden knelpunten afspraken gemaakt met basisscholen? (n=98)

Antwoord	Percentage
1. ja, voor alle gevonden knelpunten	21%
2. ja, voor enkele van de gevonden knelpunten	31%
3. nee, voor geen van de gevonden knelpunten	22%
4. weet niet	26%
Totaal	100%

Uitkomst

In 52 procent van de gemeenten zijn voor één of meerdere gevonden knelpunten afspraken gemaakt met basisscholen. Bij deze uitkomst is het opvallend te noemen dat in meer gemeenten afspraken zijn gemaakt met het onderwijs dan met de kinderopvang (52% versus 45%, zie vraag 11).

15. Zo ja, wat was de aard van deze afspraken? (n=98)

Antwoord	Percentage
1. intentieverklaring door basisscholen	4%
2. gezamenlijke intentieverklaring van gemeente en basisscholen	2%
3. resultaatgerichte afspraak (convenant) tussen gemeente en basisscholen	6%
4. anders	35%
5. weet niet	5%
Geen afspraken	48%
Totaal	100%

Uitkomst

In slechts 12 procent van de gemeenten is er een resultaatgerichte afspraak of intentieverklaring gemaakt met het basisonderwijs. In 35 procent van de gemeenten is de aard van de afspraak 'anders'. Daarbij wordt – wederom – meestal gewezen op 'op resultaat gerichte afspraken'. Nieuwe aspecten, genoemd onder 'anders', zijn:

- Het niet erkennen van de afspraak tussen scholen onderling om niet te concurreren op opvang;
- Afspraken over de tijdelijke inzet van lege schoollokalen;
- Een gezamenlijke visie over onderwijs en opvang;
- Een inspanningsverplichting met het onderwijs.

16. Hebben basisscholen zich naar uw mening tot nu toe actief ingezet om de knelpunten daadwerkelijk aan te pakken? (n=98)

Antwoord	Percentage
1. ja	54%
2. nee	0%
3. te weinig	12%
4. weet niet	34%
Totaal	100%

Uitkomst

Basisscholen hebben zich volgens 54 procent van de gemeenten actief ingezet om de knelpunten daadwerkelijk aan te pakken. Geen enkele gemeente stelt dat basisscholen niets hebben gedaan. Volgens 12 procent van de gemeenten was de inzet te weinig. Uit de beantwoording van deze vraag blijkt dat basisscholen iets minder inzet hebben getoond om de knelpunten van de wachtlijsten in de bso aan te pakken dan de organisaties voor bso, terwijl er wel meer afspraken zijn gemaakt tussen gemeente en basisscholen dan tussen gemeente en opvang.

17. Heeft u de beschikking over beleidsstukken waaruit het gemeentelijke beleidsresultaat blijkt (beleidsnota's, college- of raadsstukken, intentieverklaringen, schriftelijke samenwerkingsafspraken/conventanten, subsidiebeschikkingen, persberichten, e.d.)? (n=98)

Antwoord	Percentage
1. ja, mail/stuur ik op	13%
2. nee, zijn niet beschikbaar	74%
3. hiervoor gelden dezelfde bewijsstukken als onderdeel A	13%
Totaal	100%

Uitkomst

Evenals bij de beleidsvoorbereiding kunnen respondenten weinig (26%) tastbaar bewijs overleggen waaruit blijkt dat er daadwerkelijk overleg heeft plaatsgevonden en afspraken zijn gemaakt. Zie voor een beoordeling van de stukken paragraaf 4.7.

5.6

BELEMMERINGEN

18. Welke belemmeringen heeft u ondervonden om te komen tot resultaat op het terrein van de huisvesting van de buitenschoolse opvang? (meerdere antwoorden mogelijk) (n=98)

Antwoord	Percentage
1. fysiek-ruimtelijke belemmeringen	43%
2. financiële belemmeringen	32%
3. mankracht binnen het gemeentelijk apparaat	30%
4. lokale regelgeving (o.a. bestemmingsplannen, benodigde vergunningen)	27%
5. geen belemmeringen	22%

Antwoord	Percentage
6. wet- en regelgeving onderwijshuisvesting (o.a. modelverordening VNG)	17%
7. Anders	16%
8. mankracht binnen de opvang-/onderwijsorganisaties	10%
9. houding onderwijsdirecties	7%
10. houding directies kinderopvang	5%

Uitkomst

Meest genoemde belemmeringen om te komen tot resultaat zijn fysiek-ruimtelijke belemmeringen (43%), financiële belemmeringen (32%), mankracht binnen gemeentelijk apparaat (30%) en lokale regelgeving (27%). De houding van onderwijsdirecties en directies kinderopvang worden door vrijwel geen van de respondenten (7% respectievelijk 5%) als belemmerend ervaren.

19. Op welke wijze kunnen de overige belemmeringen volgens u tegemoet worden getreden? (open vraag)

Op de vraag op welke wijze belemmeringen tegemoet moeten worden getreden worden door de respondenten – na hercodering van de open antwoorden – de volgende punten genoemd:

- De meeste ambtenaren opteren voor een doeluitkering zoals de stimuleringsmaatregelen van een aantal jaren geleden, hiermee kan de gemeente daadwerkelijk investeren in nieuwe accommodaties (12 keer genoemd);
- Een groot aantal ambtenaren noemt de integratie van bso met onderwijs – de bso dient geen markt te zijn maar een basisvoorziening (8 keer genoemd);
- Een aantal ambtenaren kijkt naar de eigen organisatie en noemt een meer flexibele opstelling van de gemeente (7 keer genoemd) of vindt dat de gemeente meer intern en extern moet overleggen (6 keer genoemd);
- Ambtenaren noemen een grotere inzet van de gemeente in het algemeen met meer financiën en meer menskracht (6 keer genoemd);
- Een andere vaker genoemde oplossing is het integreren van bso in de onderwijshuisvesting en het aanpassen van de modelverordening hierop (6 keer genoemd);
- Sommige ambtenaren weten het gewoonweg niet (5 keer genoemd) en een klein aantal noemt de aanpassing van bestemmingsplannen (2 keer genoemd).

UTRECHT: INTERN EN EXTERN STROOMLIJNEN

Binnen de gemeente Utrecht heeft de afdeling Onderwijs eind 2007 de bestuursopdracht gekregen om te onderzoeken welke taken de gemeente kan vervullen rondom capaciteitsuitbreiding in de bso. De projectleider bij de afdeling Onderwijs, heeft daartoe collega's van de afdelingen Welzijn, Sport, Cultuur en Stadsontwikkeling en van de GG&GD bijeengeroepen binnen een intragemeentelijke werkgroep. De werkgroep is het eerste half jaar maandelijks bijeengekomen en heeft in die tijd ondermeer de gemeentelijke procedures bij een uitbreidingsaanvraag door opvangorganisaties intern gestroomlijnd. Voor de aanpak van belemmeringen in de externe samenwerking, zoals te korte huurcontracten voor bso bij schoolaccommodaties, is door de gemeentelijke werkgroep samen met de drie schoolorganisaties en met vertegenwoordigers van Utrechtse opvangorganisaties een platform opgericht. Het platform richt zich primair op de capaciteitsuitbreiding bso, maar ook de doorlopende leerlijn, VVE en opvanglocaties in bestemmingsplannen zijn gespreksonderwerpen. Met betrekking tot de capaciteitsuitbreiding hebben de betrokken partijen in mei 2008 een convenant afgesloten. In het convenant heeft de gemeente ondermeer uitgesproken een eenduidig aanspreekpunt voor het beoordelen van uitbreidingslocaties te waarborgen en het vorderingsrecht op huidige en toekomstige schoollocaties met bso te beperken. Om bijvoorbeeld specifieke knelpunten proberen te bespreken, zullen de convenantpartners in ieder geval nog tot 2011 ongeveer driemaal per jaar bij elkaar komen.

DELFT: EXTRA GELD VOOR UITBREIDINGSMATREGELEN

Eventuele financiële belemmeringen bij onderwijs- en opvangorganisaties voor capaciteitsuitbreiding worden door de gemeente Delft weggenomen door middel van een tweetal subsidieregelingen. De eerste regeling stamt reeds uit 2005, maar is onlangs mede met het oog op uitvoering van de motie-Van Aartsen/Bos verlengd tot eind 2009. De regeling houdt in dat samenwerkingspartners per cluster (bso-aanbieder en betrokken school cq. sportvereniging) eenmalig een speciale subsidie kunnen aanvragen wanneer zij zich extra inspannen om in of dichtbij de school (binnen een straal van 200 meter) bso te realiseren. De subsidie is bedoeld voor planontwikkeling, gebouwelijke aanpassingen en aanloopverliezen. Per initiatief is 12.500 euro beschikbaar uit een totale subsidiepot van 200.000 euro. Daarnaast heeft de gemeente Delft een stimuleringsubsidie ingesteld voor de aanschaf van bakfietsen door bso-instellingen, om zo 'Kinderen veiliger door Delft' te vervoeren. Hiervoor krijgen instellingen 50 procent van de kosten vergoed, tot een maximum van 1500 euro per bakfiets en twee fietsen per locatie. Ook krijgen in Delft onderwijs- en opvangorganisaties die in een school een bso willen starten van de gemeente een creatieve workshop aangeboden om concreet te zoeken naar mogelijkheden voor gezamenlijk gebruik.

5.7

OUTCOME

In deze paragraaf beschouwen we de uitkomsten van beleid. Aan de beleidsmedewerkers is gevraagd om aan te geven hoeveel nieuwe kindplaatsen in de bso zijn gerealiseerd naar aanleiding van de gemeentelijke beleidsinzet. Er is gekeken naar de relatieve uitbreiding. De uitbreiding is gepercenteerd op de capaciteit op 1 januari 2007 (volgens gegevens Regioplan).

20. Hoeveel extra kindplaatsen zijn er in uw gemeente tot 1 juli 2008 naar schatting gerealiseerd naar aanleiding van de gemeentelijke beleidsinzet? (n=98)

De uitbreiding is, afgaande op de antwoorden van de respondenten, gemiddeld 48 procent. Dat wil zeggen dat de capaciteit aan BSO-plaatsen vanaf 2007 met bijna de helft is toegenomen. Er zijn enkele, met name kleinere, gemeenten waar de capaciteit meer dan verdubbeld is (een uitbreiding van meer dan 100%).

21. Hoeveel extra kindplaatsen verwacht u nog dat in uw gemeente van 1 juli tot einde 2008 naar schatting worden gerealiseerd naar aanleiding van de gemeentelijke beleidsinzet? (n=98)

Afgaande op de uitkomsten van de enquête is het grootste deel van de uitbreiding nu wel gerealiseerd. Men verwacht tot het einde van 2008 nog een uitbreiding met 9 procent.

22. Heeft u de beschikking over beleidsstukken waaruit deze extra gerealiseerde kindplaatsen naar schatting (zowel tot 1 juli 2008 als tot einde 2008) blijken? (n=98)

1. ja, mail/stuur ik op	14%
2. nee, zijn niet beschikbaar	79%
3. hiervoor gelden dezelfde bewijsstukken als onderdeel A en/of B	7%
Totaal	100%

Uitkomst

Evenals bij de vorige items blijkt het voor de respondenten lastig te zijn om schriftelijke (elektronische) stukken aan te leveren. Slechts 21 procent kan de uitbreidingsresultaten staven aan de hand van stukken.

Omdat deze vraag de laatste betreft waar naar stukken is gevraagd, beschouwen we hierbij de stukken die zijn gemaild of opgestuurd. Deze stukken zijn door twee onderzoekers beschouwd op hun relevantie voor de 'gemeentelijke beleidsinzet'.

Antwoord	Percentage
1. Geen stukken gemaild	71%
2. Alleen kinderopvangregister	14%
3. Beleidsstukken gemeentelijke regie, behoefte onderzoek, ed.	15%
Totaal	100%

De analyse van de aangeleverde stukken toont aan dat 71 procent van de respondenten niet in staat is om de gemeentelijke beleidsinzet te staven. 14 procent heeft enkel het kinderopvangregister gemaald, waarmee in ieder geval wel het uitbreidingsresultaat in kindplaatsen kon worden onderbouwd. Slechts 15 procent van de respondenten kon beleidsstukken overleggen. Voorbeelden van bijgevoegde stukken zijn een masterplan uitbreiding, een (interne) beleidsnotitie, een intentieverklaring of convenant tussen de gemeente en een of meerdere partijen of tussen partijen onderling.

5.8

SAMENVATTING

Inventarisatie van knelpunten

Van de gemeenten heeft 47 procent inventariserend onderzoek uitgevoerd naar de knelpunten in de huisvesting van bso. Gevraagd naar de aard van de knelpunten noemen ambtenaren:

- Het ontbreken van fysiek-ruimtelijke mogelijkheden om bso te realiseren;
- Het moeilijk kunnen combineren van onderwijs- en opvanghuisvesting;
- Problemen in de inhoudelijke samenwerking tussen onderwijs, opvang en peuterspeelzaalwerk
- De regiefunctie van de gemeente in combinatie met de markt voor opvang

Gemeenten

Van de gemeenten heeft 50 procent afspraken gemaakt binnen de gemeentelijke organisatie om enkele of alle knelpunten aan te pakken en in 52 procent van de gemeenten wordt daadwerkelijk intern actie ondernomen om de knelpunten op te lossen.

Opvangorganisaties

In 45 procent van de gemeenten zijn afspraken gemaakt met opvangorganisaties over de oplossing van enkele tot alle knelpunten. In slechts 15 procent van de gemeenten hadden deze afspraken het karakter van een intentieverklaring of convenant.

Onderwijs

In 52 procent van de gemeenten zijn afspraken gemaakt met basisscholen over de oplossing van enkele tot alle knelpunten. In slechts 12 procent van de gemeenten hadden deze afspraken het karakter van een intentieverklaring of convenant.

Belemmeringen

Gevraagd naar de belemmeringen die ondanks de inzet van gemeente, opvang en onderwijs blijven spelen, geven ambtenaren het vaakst de volgende voorbeelden:

- Het ontbreken van fysiek-ruimtelijke mogelijkheden om bso te realiseren;
- Financiële problemen;
- Menskracht binnen de gemeentelijke organisatie;
- De lokale wet- en regelgeving (de modelverordening).

In deze opsomming zien we voor een deel dezelfde punten terugkomen als die naar voren kwamen in de inventarisatie van knelpunten.

Gevraagd naar oplossingen om belemmeringen te overwinnen, worden de volgende voorbeelden genoemd:

- Het integreren van bso in de onderwijshuisvesting en het aanpassen van de modelverordening hierop;
- Een doeluitkering zoals de stimuleringsmaatregelen van een aantal jaren geleden;
- De integratie van bso met onderwijs, de bso dient geen markt te zijn maar basisvoorziening;
- Een meer flexibele opstelling van de gemeente, meer intern en extern overleg en een grotere inzet van de gemeente in het algemeen met meer financiën en meer menskracht.

Outcome

Ondanks de genoemde belemmeringen blijkt dat er in het recente verleden een grote groei van de capaciteit van de bso heeft plaatsgevonden. Ambtenaren noemen gemiddeld 48 procent. Het percentage komt overeen met groeigegevens van het ministerie van OCW.

Bewijsstukken

Bij zowel beleidsvoorbereiding als -resultaat en outcome blijkt het moeilijk voor beleidsambtenaren om schriftelijke (elektronische) stukken aan te leveren. Slechts 21 procent (bij beleidsvoorbereiding) cq. 26 procent (beleidsresultaat) cq. 21 procent (outcome) van de respondenten geeft aan de antwoorden te zullen staven aan de hand van stukken.

Analyse van alle aangeleverde stukken vond plaats op 29 procent van de respondenten. 71 procent van de respondenten bleek niet in staat om de aangegeven gemeentelijke beleidsinzet te onderbouwen met stukken.

6

CONCLUSIES

6.1

INLEIDING

In dit hoofdstuk worden op basis van de uitkomsten conclusies getrokken. Alvorens hiertoe over te gaan, maken we eerst nog – aanvullend op de voorgaande hoofdstukken – een onderscheid in inwonersklassen. Op statistische gronden zouden we dit eigenlijk niet mogen doen. De gegevens over gemeenten met meer dan 100.000 inwoners zijn immers gebaseerd op 7 gemeenten. In de opdrachtverlening is echter uitdrukkelijk gevraagd om de resultaten ook per inwonersklassen te presenteren.

6.2

RESULTATEN PER KLASSE

In de volgende tabel een (getalsmatig) overzicht gegeven van de resultaten van de enquête per inwonersklasse.

Gemeentegrootte	0-25.000	25-50.000	50-100.000	100.000+
BELEIDSINZET				
Interne samenwerking	67%	81%	94%	100%
Extern overleg	57%	72%	72%	86%
Positieve reacties uit veld	57%	65%	56%	57%
Vervolgafspraken	37%	42%	56%	57%
Bewijsstukken aangeleverd	10%	21%	39%	29%

Gemeentegrootte	0-25.000	25-50.000	50-100.000	100.000+
BELEIDSRESULTAAT				
Inventarisatie knelpunten	40%	42%	61%	71%
<i>Gemeente</i>				
Afspraken voor aanpak	20%	21%	28%	14%
Actieve inzet	58%	54%	33%	71%
Regierol	27%	28%	44%	29%
Ruimte in bestemmingsplannen	7%	7%	17%	14%
Soepeler vergunningverlening	3%	12%	11%	0%
Soepelere realisatietrajecten	17%	26%	28%	14%
<i>Opvang</i>				
Afspraken voor aanpak	30%	47%	50%	86%
Intentieverklaring	10%	19%	11%	29%
Actieve inzet	48%	74%	66%	86%
<i>Onderwijs</i>				
Afspraken voor aanpak	30%	58%	67%	71%
Intentieverklaring	22%	24%	17%	40%
Actieve inzet	50%	56%	50%	71%
Bewijsstukken aangeleverd	17%	26%	45%	29%

BELEMMERINGEN				
Gemeentegrootte	0-25.000	25-50.000	50-100.000	100.000+
Wet- en regelgeving onderwijshuisvesting	7%	21%	33%	29%
Lokale regelgeving	10%	23%	50%	57%
Houding onderwijsdirecties	10%	7%	11%	0%
Houding directies kinderopvang	3%	7%	11%	0%
Mankracht binnen gemeente	20%	40%	22%	29%
Mankracht binnen opvang- /onderwijsorganisaties	10%	5%	22%	0%
Fysiek-ruimtelijke belemmeringen	17%	49%	56%	100%
Financiële belemmeringen	27%	42%	33%	29%
Geen belemmeringen	37%	9%	28%	0%

OUTCOME				
Gemeentegrootte	0-25.000	25-50.000	50-100.000	100.000+
Extra kindplaatsen tot 1 juli	+ 44%	+ 62%	+ 29%	+15%
Extra kindplaatsen tot 31 december	+ 8%	+ 11%	+ 7%	+ 5%
Bewijsstukken aangeleverd	20%	16%	39%	14%

BELEIDSSTUKKEN EN ANDERE AANGELEVERDE DOCUMENTEN				
Gemeentegrootte	0-25.000	25-50.000	50-100.000	100.000+
1. Geen	83%	58%	72%	57%
2. Alleen opvangregister	7%	16%	11%	29%
3. Beleidsstukken, intentieverklaringen en convenanten	7%	19%	17%	14%

6.3

CONCLUSIE

Onderhavig onderzoek toont aan dat gemeenten veel hebben gedaan op het vlak van beleidsvoorbereiding en intern en extern overleg. Hierbij kan aangetekend worden dat men in de kleine gemeenten minder met externe partijen (opvang en onderwijs) in overleg is getreden. Het overleg heeft met name in de grotere gemeenten tot beleidsresultaten geleid. In grotere gemeenten hebben inventarisaties van knelpunten plaatsgevonden, heeft de gemeente zich actief ingezet en zijn afspraken gemaakt met zowel opvang als onderwijs. Deze afspraken zijn echter zelden schriftelijk vastgelegd in convenant of intentieverklaring.

Ondanks de genoemde belemmeringen is in de afgelopen jaren de uitbreiding van de capaciteit in de bso gestaag doorgegaan. Ambtenaren noemen een groei van gemiddeld 48 procent sinds 1 januari 2007. Waarbij vermeld dient te worden dat de groei in de grote gemeenten procentueel achterblijft bij die in kleine(re) gemeenten (44% cq. 62% in kleine(re) gemeenten versus 29% cq. 15% in grote(re) gemeenten).

Mede afgaand op het onderzoek gevoerd ten behoeve van de praktijkvoorbeelden, blijkt dat drie redenen doorslaggevend waren voor de inzet van gemeenten:

- *Een gemeentelijke traditie:* gemeenten die van oudsher veel hebben gedaan aan de realisatie van bso-ruimte en een regiefunctie vervullen blijven dit doen of pakken dit weer op.
- *Politiek-bestuurlijke afwegingen:* wanneer een bestuurder vindt dat er gemeentelijke inzet is geboden op dit terrein dan gebeurt dat doorgaans ook.

- *De plaatselijke situatie:* herontwikkeling van wijken, (her)nieuwbouw van scholen en welzijnsvoorzieningen geven gemeenten de mogelijkheid om ruimte voor bso te scheppen.

Deze redenen zijn belangrijker geweest dan de € 5 miljoen die ten behoeve van de extra beleidsinzet van gemeenten op het gebied van huisvesting van de kinderopvang in het Gemeentefonds zijn gestort. Vaak waren ambtenaren niet van dit geld op de hoogte. Hier ligt een taak voor het Netwerkbureau voor ondersteuning van capaciteitsuitbreiding kinderopvang. Dit bureau zal specifieke aandacht besteden aan de rol van gemeenten bij de capaciteitsuitbreiding kinderopvang.

Tot slot maken de cases duidelijk dat gemeenten een veel breder belang hebben met betrekking tot het probleem van de wachtlijsten in de bso. Het gaat daarbij onder andere om:

- De ontwikkeling van brede scholen;
- De harmonisatie van peuterspeelzaalwerk, onderwijs, kinderopvang, buitenschoolse opvang, dagindeling en VVE;
- Het brede jeugdbeleid met aandacht voor schooluitval en jeugdzorg.

In dit licht, en gezien de belemmeringen die ondanks de gemeentelijke beleidsinzet blijven bestaan (zoals het ontbreken van fysiek-ruimtelijke mogelijkheden om bso te realiseren, de lokale wet- en regelgeving, menskracht binnen de gemeentelijke organisatie en financiële problemen) is het verstandig dat het ministerie van OCW per 1 september het nieuwe Netwerkbureau heeft ingesteld. Het Netwerkbureau kan als expertisecentrum aandacht besteden aan de oplossingsmogelijkheden die ambtenaren noemen, zoals:

- Het integreren van bso in de onderwijshuisvesting en het aanpassen van de lokale regelgeving (modelverordening) hiertoe;
- De integratie van bso met onderwijs, peuterspeelzaalwerk en VVE;
- Een meer flexibele opstelling van de gemeente, meer intern en extern overleg en een grotere inzet van de gemeente in het algemeen met meer financiën en meer menskracht.

Ook de dit najaar uit te brengen 'praktische handreiking' van het Waarborgfonds Kinderopvang, de VNG en het VOS/ABB zal de betrokken partijen helpen in het overwinnen van de belemmeringen. Deze handreiking wordt geschreven in opdracht van de Werkgroep Onderwijs en Kinderopvang en gefinancierd door het ministerie van OCW.

7

BIJLAGEN

- Bijlage 1: Uitnodigingsbrief
- Bijlage 2: Rappelbrief
- Bijlage 3: Respondentgemeenten
- Bijlage 4: Vragenlijst

Uitnodigingsbrief

Den Haag, 30 juni 2008

Ref.nr.: ybr/26002/44510807

Onderwerp: Evaluatieonderzoek 'Beleidsinzet gemeenten uitbreiding BSO'

Geachte heer/mevrouw,

Vorig jaar heeft het ministerie van OCW via het Gemeentefonds eenmalig een bedrag van 5 miljoen euro beschikbaar gesteld om gemeenten de mogelijkheid te bieden hun organisatie zo in te richten dat de verschillende taken op het terrein van buitenschoolse opvang samengebracht kunnen worden.

Om te achterhalen of gemeenten daadwerkelijk deze beleidsinzet hebben gepleegd, heeft het ministerie van OCW, B&A gevraagd een evaluatieonderzoek uit voeren naar de gemeentelijke beleidsinzet, beleidsresultaten en outcome (het aantal extra kindplaatsen) tot en met juli 2008.

Een van de onderdelen van het evaluatieonderzoek is een webbased enquête. Bij deze vragen wij u om de enquête voor uw gemeente **vóór 10 juli as.** in te vullen. Het invullen van de vragenlijst vergt ongeveer 10 minuten. Bijzonder aan deze vragenlijst is dat wij u ook vragen stukken te mailen waaruit de beleidsinzet van uw gemeente daadwerkelijk blijkt. Het gaat daarbij om stukken als: beleidsnota's, college- of raadsstukken, intentieverklaringen, convenanten, uitbreidingsprogramma's en dergelijke.

Op <http://www.web-survey.com/Bagroep> vindt u de enquête. De inlogcode **xx** is uniek voor uw gemeente.

De beleidsstukken (ms-word, ms-powerpoint of pdf) kunt u mailen aan: gemeentenenbso@bagroep.nl.

Voor eventuele vragen over dit onderzoek kunt u terecht bij Yvonne Bremer van B&A, tel. 070 3029511 of per e-mail ybremer@bagroep.nl.

Ik dank u voor uw medewerking,

Met vriendelijke groet,

drs. P. Stein
Afdelingshoofd Kinderopvang
Directie Primair Onderwijs en Kinderopvang
Ministerie van OCenW

Rappelbrief

Den Haag, 10 juli 2008

Ref.nr.: ybr/26002/.....

Onderwerp: Rappel evaluatieonderzoek 'Beleidsinzet gemeenten uitbreiding BSO'

Geachte heer/mevrouw,

Momenteel wordt door B&A in opdracht van het ministerie van OC&W een evaluatieonderzoek uitgevoerd naar de 'Beleidsinzet gemeenten uitbreiding BSO'. Vorig jaar heeft het ministerie van OCenW via het Gemeentefonds eenmalig een bedrag van 5 miljoen euro beschikbaar gesteld om gemeenten de mogelijkheid te bieden hun organisatie zo in te richten dat de verschillende taken op het terrein van buitenschoolse opvang samengebracht kunnen worden.

Om te achterhalen of gemeenten daadwerkelijk deze beleidsinzet hebben gepleegd, heeft het ministerie van OCenW, B&A gevraagd een evaluatieonderzoek uit voeren naar de gemeentelijke beleidsinzet, beleidsresultaten en outcome (het aantal extra kindplaatsen) tot en met juli 2008.

In dit kader hebben wij u ongeveer twee weken geleden een brief gestuurd met het verzoek om een korte internetenquête rond dit onderwerp voor ons in te vullen. Indien u de vragenlijst nog niet heeft ingevuld verzoeken wij u vriendelijk de enquête alsnog tussen nu en een week in te vullen. Het invullen van de vragenlijst kost ongeveer tien minuten van uw tijd. Wanneer u de vragenlijst inmiddels wel heeft ingevuld, kunt u deze brief uiteraard negeren.

Op <http://www.web-survey.com/Bagroep> vindt u de enquête. De inlogcode **xx** is uniek voor uw gemeente. Bijzonder aan deze vragenlijst is dat wij u ook vragen stukken te mailen waaruit de beleidsinzet van uw gemeente daadwerkelijk blijkt. Het gaat daarbij om stukken als: beleidsnota's, college- of raadsstukken, intentieverklaringen, convenanten, uitbreidingsprogramma's en dergelijke. De beleidsstukken (ms-word, ms-powerpoint of pdf) kunt u mailen aan: gemeentenenbso@bagroep.nl.

Voor eventuele vragen over dit onderzoek kunt u terecht bij Maarten Sinnema van B&A, tel. 070 3029500 of per e-mail m.sinnema@bagroep.nl.

Ik stel uw deelname aan dit onderzoek zeer op prijs.

Met vriendelijke groet,

drs. P. Stein
Afdelingshoofd Kinderopvang
Directie Primair Onderwijs en Kinderopvang
Ministerie van OCenW

Respondentgemeenten

Inwonertal	Deelnemende gemeente
4.346	Renswoude
4.729	Terschelling
5.489	Haarlemmerliede en Spaarnwoude
5.848	Millingen aan de Rijn
6.770	Obdam
8.501	Zoeterwoude
9.398	Bergambacht
9.738	Liesveld
9.740	Bellingwedde
9.819	Vlist
10.058	Zevenhuizen-Moerkapelle
10.288	Roerdalen
11.057	Mill en Sint Hubert
11.066	Rijnwaarden
11.317	Simpelveld
12.625	Wieringermeer
12.843	Rozenburg
12.849	Maasbree
13.395	Pekela
15.069	Hilvarenbeek
15.990	Brielle
17.247	Olst-Wijhe
18.183	Eersel
18.376	West Maas en Waal
18.501	Winschoten
18.749	Schagen
21.400	Stede Broec
22.873	Nuenen, Gerwen en Nederwetten
23.565	Maasdriel
24.145	Aalsmeer
25.078	Beuningen
25.235	Vught
25.577	Duiven
26.092	Dinkelland
26.125	Ooststellingwerf
26.258	Geldermalsen
26.521	Werkendam
27.067	Skarsterlân
27.157	Culemborg
27.893	Hulst
28.185	Veendam
28.459	Edam-Volendam
28.750	Horst aan de Maas
28.889	Leusden
29.623	Brunssum

Inwonertal	Deelnemende gemeente
30.924	Valkenswaard
31.297	Oldenzaal
31.680	Zevenaar
31.853	Deurne
31.977	Tynaarlo
32.142	Tytsjerksteradiel
32.978	Epe
33.976	IJsselstein
35.041	Hof van Twente
36.135	Coevorden
37.423	Heemskerk
37.700	Bronckhorst
37.738	Geldrop-Mierlo
38.695	Nijkerk
39.509	Wijchen
39.563	Maarsssen
40.004	Hellevoetsluis
40.322	Etten-Leur
41.695	Pijnacker-Nootdorp
42.037	De Bilt
44.189	Rheden
45.073	Vlissingen
45.457	Roermond
45.739	Noordoostpolder
45.762	Waalwijk
46.974	Middelburg
49.295	Kampen
49.323	Kerkrade
52.853	Oosterhout
55.414	Terneuzen
57.909	Hardenberg
58.957	Den Helder
65.602	Capelle aan den IJssel
65.767	Bergen op Zoom
71.386	Gouda
73.111	Leidschendam-Voorburg
75.389	Schiedam
77.703	Roosendaal
77.922	Purmerend
78.774	Amstelveen
83.652	Hilversum
85.682	Helmond
91.499	Heerlen
96.648	Sittard-Geleen
98.328	Westland
107.048	Ede

Inwonertal	Deelnemende gemeente
118.069	Leiden
120.175	Maastricht
135.136	Haarlemmermeer
142.195	Arnhem
200.380	Tilburg
280.949	Utrecht

Vragenlijst

BSO

Vragenlijst

Inleiding

In opdracht van het Ministerie van OCW onderzoekt B&A door middel van deze enquête de beleidsvoorbereiding en beleidsresultaten van gemeenten op het terrein van de huisvesting van de buitenschoolse opvang.

Vorig jaar heeft het ministerie van OCW via het Gemeentefonds eenmalig een bedrag van vijf miljoen euro beschikbaar gesteld om gemeenten de mogelijkheid te bieden hun organisatie zo in te richten dat de verschillende taken op het terrein van de buitenschoolse opvang samengebracht kunnen worden. Om te achterhalen of gemeenten daadwerkelijk deze beleidsinzet hebben gepleegd, heeft het ministerie van OCW B&A gevraagd een evaluatieonderzoek uit te voeren naar de gemeentelijke beleidsvoorbereiding, beleidsresultaten en outcome (het aantal extra kindplaatsen) tot en met juli 2008:

Het invullen vergt ongeveer 10 minuten. Bijzonder aan deze enquête is dat u niet alleen wordt gevraagd de vragen te beantwoorden, maar ook om stukken (elektronisch) beschikbaar te stellen waaruit de beleidsvoorbereiding en beleidsresultaten blijken. U kunt daarvoor van het emailadres gemeentenenbso@bagroep.nl gebruik maken

Mocht u stukken liever per post willen versturen dan kan dat naar het volgende adres:

B&A
T.a.v. Yvonne Bremer
Postbus 829
2501 CV Den HaagB&A

A. Beleidsvoorbereiding

De eerste vragen gaan in op wat in uw gemeente is ondernomen met betrekking tot de **beleidsvoorbereiding** op het terrein van de huisvesting van de buitenschoolse opvang. Aan het eind van onderdeel A wordt u gevraagd beleidsstukken te mailen waaruit deze beleidsvoorbereiding blijkt. De gegeven antwoorden zullen ter verificatie steekproefsgewijs worden getoetst aan de toegezonden stukken. Alleen na ontvangst van één of meerdere beleidsstukken zullen uw antwoorden door het onderzoeksteam in behandeling worden genomen.

Gemeente

- 1** Wordt op het terrein van de huisvesting van de buitenschoolse opvang binnen uw gemeente samengewerkt met ambtenaren van de diverse disciplines (sociaal en fysiek)?
1. ja
 2. nee
 3. weet niet/geen mening
- 2** Heeft uw gemeente op het terrein van de huisvesting van de buitenschoolse opvang overleg gevoerd met kinderopvangorganisaties en basisscholen?
1. ja, met zowel opvangorganisaties als basisscholen
 2. alleen met kinderopvangorganisaties
 3. alleen met basisscholen
 4. nee —Ga naar vraag 5
 5. weet niet/geen mening —Ga naar vraag 5
- 3** Zo ja, hoe waren vooraf de reacties vanuit kinderopvangorganisaties en basisscholen op dit extra overleg?
1. overwegend positief
 2. overwegend negatief
 3. wisselend
 4. weet niet/geen mening
- 4** Heeft het overleg geleid tot vervolgspraken over een gezamenlijke aanpak van gemeente, kinderopvangorganisaties en basisscholen?
1. ja, tussen alle organisaties
 2. ja, maar alleen tussen gemeente en kinderopvangorganisaties
 3. ja, maar alleen tussen gemeente en basisscholen
 4. nee
 5. weet niet/geen mening

Beleidsstukken

- 5** Heeft u de beschikking over beleidsstukken waaruit de gemeentelijke beleidsvoorbereiding blijkt (beleidsnota's, college- of raadsstukken, intentieverklaringen, intersectorale afspraken, persberichten e.d.)? In dat geval wordt u verzocht deze naar gemeentenenbso@bagroep.nl te mailen.
1. ja, mail/stuur ik op
 2. nee, zijn niet beschikbaar

B. Beleidsresultaat

De volgende vragen hebben betrekking op het **beleidsresultaat**. We maken daarbij onderscheid tussen gemeenten, kinderopvangorganisaties en basisscholen. Aan het eind van onderdeel B wordt u wederom gevraagd beleidsstukken waaruit dit beleidsresultaat blijkt, te mailen. Ook op dit onderdeel zullen de gegeven antwoorden ter verificatie steekproefsgewijs worden getoetst aan de toegezonden stukken. Alleen na ontvangst van één of meerdere beleidsstukken zullen uw antwoorden door het onderzoeksteam in behandeling worden genomen.

Gemeente

- 6** Zijn in uw gemeente de knelpunten in de huisvesting van de buitenschoolse opvang op lokaal niveau geïnventariseerd?
1. ja
 2. nee —Ga naar vraag 8
 3. weet niet/geen mening —Ga naar vraag 8

- 7** Kunt u voorbeelden geven van knelpunten die met de inventarisatie zijn gevonden?
(Maximaal **drie** antwoorden mogelijk)

.....

.....

.....

.....

- 8** Zijn er in uw gemeente afspraken gemaakt om de knelpunten aan te pakken?
1. ja, voor alle knelpunten
 2. ja, voor enkele van de knelpunten
 3. nee, voor geen van de knelpunten
 4. weet niet/geen mening

- 9** Heeft uw gemeente zich naar uw mening tot nu toe actief ingezet om de knelpunten daadwerkelijk aan te pakken?
1. ja
 2. nee
 3. te weinig
 4. weet niet/geen mening

- 10** Waaruit blijkt die inzet in de praktijk?
(meerdere antwoorden mogelijk)
1. de gemeente heeft de regierol op zich genomen
 2. ruimte voor BSO is opgenomen in bestemmingsplannen
 3. vergunningen worden sneller verleend
 4. realisatietrajecten verlopen soepeler
 5. weet niet/geen mening
 6. anders, namelijk

Kinderopvangorganisaties

- 11** Zijn voor de aanpak van de knelpunten afspraken gemaakt met kinderopvangorganisaties?
1. ja, voor alle knelpunten _____
 2. ja, voor enkele van de knelpunten _____
 3. nee, voor geen van de knelpunten _____ — Ga naar vraag 13
 4. weet niet/geen mening _____ — Ga naar vraag 13

- 12** Zo ja, wat was de aard van deze afspraken?
1. intentieverklaring door kinderopvangorganisaties _____
 2. gezamenlijke intentieverklaring van gemeente en kinderopvangorganisaties _____
 3. resultaatgerichte afspraak (convenant) tussen gemeente en kinderopvangorganisaties _____
 4. weet niet/geen mening _____
 5. anders, namelijk _____

- 13** Hebben kinderopvangorganisaties zich naar uw mening tot nu toe actief ingezet om de knelpunten daadwerkelijk aan te pakken?
1. ja _____
 2. nee _____
 3. te weinig _____
 4. weet niet/geen mening _____

Basisscholen

- 14** Zijn voor de aanpak van de knelpunten afspraken gemaakt met basisscholen?
1. ja, voor alle knelpunten _____
 2. ja, voor enkele van de knelpunten _____
 3. nee, voor geen van de knelpunten _____ — Ga naar vraag 16
 4. weet niet/geen mening _____ — Ga naar vraag 16

- 15** Zo ja, wat was de aard van deze afspraken?
1. intentieverklaring door basisscholen _____
 2. gezamenlijke intentieverklaring van gemeente en basisscholen _____
 3. resultaatgerichte afspraak (convenant) tussen gemeente en basisscholen _____
 4. weet niet/geen mening _____
 5. anders, namelijk _____

- 16** Hebben basisscholen zich naar uw mening tot nu toe actief ingezet om de knelpunten daadwerkelijk aan te pakken?
1. ja _____
 2. nee _____
 3. te weinig _____
 4. weet niet/geen mening _____

Beleidsstukken

- 17** Heeft u de beschikking over beleidsstukken waaruit het gemeentelijke beleidsresultaat blijkt (beleidsnota's, college- of raadsstukken, intentieverklaringen, schriftelijke samenwerkingsafspraken/conventanten, subsidiebeschikkingen, persberichten, e.d.)? In dat geval wordt u verzocht deze naar gemeentenenbso@bagroep.nl te mailen.
1. ja, mail/stuur ik op _____
 2. nee, zijn niet beschikbaar _____
 3. hiervoor gelden dezelfde bewijsstukken als onderdeel A _____

C. Belemmeringen

Nu volgen twee vragen naar de belemmeringen die ondanks de inspanningen van de gemeente kunnen bestaan in het proces om werkelijk tot resultaat te komen (een hoger aantal kindplaatsen) en naar de wijze waarop deze belemmeringen tegemoet (kunnen) worden getreden. Voor dit onderdeel hoeven geen beleidsstukken te worden bijgevoegd.

18 Welke belemmeringen ondervindt u op dit moment nog om te komen tot resultaat op het terrein van de huisvesting van de buitenschoolse opvang?

(U kunt meerdere antwoorden aankruisen)

1. wet- en regelgeving onderwijshuisvesting (o.a. modelverordening VNG) —
1. lokale regelgeving (o.a. bestemmingsplannen, benodigde vergunningen) —
2. houding onderwijsdirecties _____
3. houding directies kinderopvang _____
4. mankracht binnen het gemeentelijk apparaat _____
5. mankracht binnen de opvang-/onderwijsorganisaties _____
6. fysiek-ruimtelijke belemmeringen _____
7. financiële belemmeringen _____ -Ga naar vraag 20
8. geen belemmeringen _____
9. anders, namelijk _____

19 Op welke wijze kunnen deze belemmeringen volgens u tegemoet worden getreden?
(Open vraag)

.....

.....

.....

D. Outcome

Tot slot van deze vragenlijst wordt u gevraagd naar de **outcome** met betrekking tot de beleidsvoorbereiding en –resultaat op het terrein van de huisvesting van de buitenschoolse opvang: hoeveel extra kindplaatsen heeft de inspanning tot nu toe opgeleverd? Ook nu wordt u gevraagd de antwoorden te onderbouwen met bewijsstukken.

- 20** Hoeveel extra kindplaatsen zijn er in uw gemeente **tot 1 juli 2008** naar schatting gerealiseerd naar aanleiding van de gemeentelijke beleidsvoorbereiding?

.....

- 21** Hoeveel extra kindplaatsen verwacht u nog dat in uw gemeente **van 1 juli tot einde 2008** naar schatting worden gerealiseerd naar aanleiding van de gemeentelijke beleidsvoorbereiding?

.....

Beleidsstukken

- 22** Heeft u de beschikking over beleidsstukken waaruit deze extra gerealiseerde kindplaatsen (zowel tot 1 juli 2008 als tot einde 2008) blijken? In dat geval wordt u verzocht deze naar **gemeentenenbso@bagroep.nl** te mailen.

1. ja, mail/stuur ik op _____
2. nee, zijn niet beschikbaar _____
3. hiervoor gelden dezelfde bewijsstukken als onderdeel A en/of B _____

Voor het opsturen van de gevraagde beleidsstukken kunt u gebruik maken van **gemeentenenbso@bagroep.nl**. Door hierop te dubbelklikken wordt u automatisch doorgeschakeld naar het e-mailadres.

Mocht u stukken liever per post willen versturen dan kan dat naar het volgende adres:

B&A
T.a.v. Yvonne Bremer
Postbus 829
2501 CV Den Haag

Hartelijk dank voor uw medewerking!